

Innspill til forskningsprioriteringer Statsbudsjettet 2025

FFAs budsjettforslag for 2025:

Investering i forskning må økes innenfor de prioriterte samfunnsområdene, for å øke omstillingstakt og samfunnssikkerhet. Økningen må brukes målrettet og effektivt og bidra til å øke næringslivets og offentlig sektors forskningsinvesteringer og bidra til å utløse store forskningsmidler fra EU:

1. **Norge må delta i det store forsknings- og innovasjonssamarbeidet i Europa for et klimavennlig og konkurransedyktig grønt næringsliv, sunt miljø, naturmangfold og et omstillingsdyktig velferdssamfunn**

EUs finansiering er basert på at andre europeiske land finansierer sine institutter med grunnfinansiering på 20%-50%. Retur-EU må sikre at forskningsinstituttene fortsatt kan delta for fullt og hente hjem store forskningsmidler fra EU. Rammen for Retur-EU må følge instituttene suksess i Horisont Europa og ikke begrense muligheten for deltakelse. Flere av miljøinstituttene er blant de instituttene med størst norsk suksess i Horisont Europa, målt etter størrelse. Budsjettkonsekvens kommer på Kunnskapsdepartementets budsjett, men gjør størst utslag for de teknisk-industrielle instituttene, som både er store og gjør det særlig godt i EUs rammeprogram Horisont Europa. Rammen for Retur-EU bør økes med 175 MNOK i 2025 på KDs budsjett.

2. **Samarbeid om forskning må styrkes for å bygge beste kunnskap for omstilling, grønn og rettferdig verdiskaping, samfunnssikkerhet og velferd.**

En "Natur21-strategi" bør etableres. For å realisere satsing på god ressurs- og arealforvaltning, utslippsreduksjon, sirkulærøkonomi, energi og transport, grønt næringsliv og muliggjørende teknologier, foreslår vi at KLDs forskningsbevilgning økes med 100 MNOK i 2025 på kapittel 1410, post 51.

For å finansiere Stortingets prioriteringer, må en **benytte virkemidler som er dokumentert effektive og treffsikre** og som utløser ytterligere finansiering og spredning av forskningsresultater. Samtidig må en endre virkemidler som treffer mindre effektivt. Samarbeid mellom de som eier utfordringene og forskningsmiljø gjør at forskningen tas i bruk og at kunnskapen spres og utvikles videre. Omfanget av direkte tildelinger til andre statlige forskningsaktører bør vurderes opp mot dokumentert effektive konkurransebaserte virkemidler som utløser stor samfunnseffekt. Det bør vurderes om de minst effektive delene av den rettighetsbaserte ordningen SkatteFUNN kan gi flere nye grønne arbeidsplasser og større konkurransekraft ved å endre tildelingskriteriene og differensiere støttesatsene.

3. Miljøinstituttene grunnbevilgning bør økes for å **bygge ny kunnskap, teknologi og løsninger hvor Stortinget adresserer store utfordringer** og øke instituttene evne til å være driver for omstilling. En styrking av grunnbevilgning til miljøinstituttene bør øremerkes til samfunnsmålene innen klima og miljø og hensynta målene satt i kunnskapsstrategiene for departementet og underliggende direktorater, for eksempel retta mot klimaomstilling, naturmangfold og arealbruk. På denne måten sikres nødvendig kunnskapsberedskap mot natur- og klimakrisa. Grunnbevilgningen til miljøinstituttene bør økes i 2025 med 30 mill kroner ut over prisvekst, på KLDs budsjett kap. 1410, post 50. Alternativt bør post 70, Nasjonale oppgaver ved miljøinstitutta økes tilsvarende.

Norge må innrette forskningsinvesteringene mot omstilling, bærekraft og kunnskapsberedskap

Behovet for nye løsninger og forskningsbasert kunnskap har aldri vært tydeligere enn nå.

Samfunnsutfordringene er store, og vi har sett hvor raskt endringer kan skje. Nasjonale og globale utfordringer knyttet til klima, natur, verdiskaping og omstilling i næringslivet, levekår og mangel på arbeidskraft, krig, samfunnssikkerhet og politisk stabilitet forutsetter bruk av ny forskning og teknologi både på kort og lang sikt. De neste 5-10 årene blir avgjørende. Det trengs en kraftfull satsing på forskning for å utvikle et samfunn med miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft og gi kommende generasjoner forutsetninger for gode liv.

NOU 2023: 17 *Nå er det alvor — Rustet for en usikker fremtid* (Totalberedskapskommisjonen), NOU 2023: 14 *Forsvarskommisjonen — Forsvar for fred og frihet* og NOU 2023: 4 - *Tid for handling* (Helsepersonellkommisjonen), NOU 2023: 25 *Omstilling til lavutslipp — Veivalg for klimapolitikken mot 2050* og Meld. St. 5 *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning (2023-2032)* setter alle viktige og ambisiøse mål og prioriteringer for vår samfunnsutvikling. Forskningspolitikken må bidra til å realisere målene ved at forskningsbevilgningene innrettes mot de store utfordringene. Ny kunnskap, ny teknologi og nye løsninger må utvikles og tas i bruk. Vi mener det fordrer at forskningsbevilgningene inngår i alle sektordepartementenes tiltak for å realisere ambisjonene.

Globale utfordringer – nasjonale prioriteringer

Pandemi og krig i Ukraina har gitt forpliktende europeisk samarbeid. Felles utfordringer har utløst tunge offentlige og private investeringer i forskning og innovasjon, samarbeid på tvers av nasjonalstater og sektorer og rask handling under usikkerhet. Dette er kjennetegn som er gyldige når vi som samfunn nå må håndtere store fellesprosjekter; samfunnssikkerhet, politisk og økonomisk ustabilitet og det grønne og digitale skiftet. Utfordringer og muligheter som vi må løse i fellesskap. Vi må forsere kunnskapsutviklingen og ta i bruk forskning og forskningsdrevet innovasjon underveis, som løsninger som har potensiale til raskt å redusere utslipp til luft, vann og på land og som bidrar til bærekraftig natur- og arealforvaltning. Da trenger vi sterke samarbeid for forskning.

Med trange økonomiske rammer, må en omfordele fra lite effektiv virkemiddelbruk med liten eller ingen merverdi til mer effektive FoU-virkemidler med høy multiplikatoreffekt. Omfordeling må bygge på kunnskap om effekten av virkemidlene. Basert på evalueringer, stiller vi spørsmål ved om alle virkemidler gir like stor addisjonalitet, like stor spredning og like stor avkastning for samfunnet. En del av SkatteFUNN som gis til store og forskningserfarne bedrifter er evaluert å gi liten merverdi, bl.a. finansieres bedriftsinternt utviklingsarbeid som ville blitt gjennomført uansett. SkatteFUNN til små og mellomstore bedrifter med lite forskningserfaring er evaluert å gi god merverdi. Vi mener det er grunn til å undersøke om alle deler av SkatteFUNN er like effektive som andre næringsrettede virkemidler som bygger samarbeid og kunnskapsspredning, eller om noe offentlige bevilgninger kan benyttes mer effektivt og gi større spredning, omstilling og konkurransekraft.

1. Internasjonalt forskningssamarbeid må styrkes

Mange utfordringer går på tvers av landegrensene, og vi må øke internasjonalt forskningssamarbeid for å møte dem. Det er avgjørende for kunnskapsberedskap, omstillingsevne og konkurransekraft i hele landet at norske virksomheter og forskningsmiljø kan delta på den internasjonale kunnskapsallmenningen. I dag kanaliseres 25% av Norges FoU-innsats gjennom EUs sektorprogrammer. Tall for Horisont Europa (HEU) viser at norske forskningsinstitutter konkurrerer svært godt og står for 35% av finansieringen fra EUs forskningsprogram til Norge. Retur-EU er en resultatbasert ordning for å tildele instituttene en ekstra grunnfinansiering tilsvarende 33%-50% av det beløp de konkurrerer seg til fra rammeprogrammet. Tildelingen dekker mesteparten av instituttene manglende kostnadsdekning i EU-prosjektene. Uten denne kompensasjonen vil instituttene ikke ha mulighet til å delta i EU-finansierte

prosjekter. Retur-EU må gis forutsigbarhet slik at forskningsinstituttene fortsatt kan delta for fullt i forskningssamarbeidet sammen med norske bedrifter og offentlige virksomheter og hente hjem store forskningsmidler fra EU. Hvis rammen ikke strekker til og instituttene må redusere sin aktivitet, betyr det at returen av norske forskningsmidler fra EU til Norge, midler som allerede er betalt inn i form av nasjonal kontingent, vil begrenses.

Noen av miljøinstituttene leder også Europeiske temasentere i regi av EEA. Dette er en anerkjennelse av norske kunnskapsmiljøer og er en viktig og muligens underutnyttet informasjonskilde også for norsk forvaltning. Dette er aktiviteter med en svært svak finansiering fra EU-systemet, på lik linje med EU-prosjektene. Det kan synes som om det er forskjellig praksis knyttet til økonomiske støttebidrag fra KLD til dette viktige arbeidet fra temasenter til temasenter. KLD bør sikre økonomiske støttebidrag til dette viktige arbeidet som gjør norske institutter i stand til å ta på seg slikt viktig arbeid og sikre lik praksis på tvers av temasentre/institutter.

FFA foreslår at:

- Norge må forsterke forskningssamarbeidet med Europa og andre land og se våre strategiske forskningsprioriteringer i sammenheng med Europas prioriteringer.
- Retur-EU må videreføres som resultatbasert del av grunnbevilgningen. Nivået på bevilgningen må sikre at forskningsinstituttene fortsatt har mulighet til å delta for fullt i Horisont Europa i samarbeid med norske virksomheter. Rammen til Retur-EU økes med 175 mnok i 2025 til 675 mnok i takt med instituttens gjennomslag i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon (KDs budsjett post 285.51 Strategiske forskningssatsinger).

2. *Offentlig finansiert forskning må brukes effektivt og komme hele samfunnet til gode*

Større andel av forskningsmidlene må innrettes mot å løse tydelige samfunnsutfordringer. Det er ofte komplekse utfordringer som krever forskningssamarbeid over tid med de som kjenner utfordringene. Tverrfaglig forskning og tverrsektorielt samarbeid er avgjørende. Veien fra ny kunnskap til bruk må være kort og kunnskapen må spres raskt. Langtidsplanens prioriteringer og andre sentrale politiske mål som samfunnssikkerhet og grønn industri må styre innretningen av forskningsinvesteringene.

De offentlige investeringene må benyttes i de beste prosjektene og beste miljøene, vurdert etter forskningskvalitet og samfunnsrelevans. Forskningsinstituttene har bred kompetanse og kan bidra på flere samfunnsområder enn i dag, for eksempel innen samfunnssikkerhet i bredt. Det fordrer virkemidler som legger til rette for samarbeid med disse sektorene og åpen utlysning av flere av forskningsmidlene innen disse temaene.

Vi anbefaler at det opprettes en 21-strategi for natur, etter mal fra Energi21 og andre 21-strategier. Det er stort behov for samordning og en FOUI-strategi på tvers av sektorer. Natur21 bør gi råd om tematisk og finansiell satsing på forskning og innovasjon innen naturmangfold, naturrestaurering, naturbaserte løsninger og samspillet mellom natur og klima. Natur21 bør vektlegge næringslivets ambisjoner og muligheter i fremtidens bærekraftige og grønne samfunn.

I 10-årsperioden 2009-2019 har næringslivets FoU-aktivitet vokst kraftig. Veksten i næringslivets FoU-aktivitet er i all hovedsak basert på økning i offentlig støtte. Offentlig støtte til FoU-aktivitet bør utløse egenfinansiering i bedriftene og finansiere ny forskning som deles og kommer samfunnet til gode. Slik bidrar offentlige midler til at nye løsninger som utvikles også spres mellom bedrifter og næringer. Derfor må statens investeringer i næringsrettet forskning, for eksempel gjennom SkatteFUNN, innebære effektive krav om samarbeid mellom bedrift og godkjent FoU-miljø.

FFA foreslår at:

- Bevilgningene i Forskningsrådet til offentlig finansiert anvendt forskning som tas i bruk, må økes.
- Det bør etableres en Natur21-strategi som gir råd om tematisk og økonomisk satsing på forskning, etter mal fra Energi21.
- Forskningsrådets utlysninger må understøtte langsiktig, tematisk og mulighetsskapende samarbeid mellom dem som kjenner utfordringene på pulsen og forskningsinstituttene som bidrar med kunnskap. Samarbeidsvirkemidler må tas i bruk på flere samfunnsområder slik at en bygger relevant forskning som tas i bruk av bedrifter og offentlige virksomheter underveis og som spres i samfunnet.
- All offentlig støtte til næringslivets FoU-aktivitet, inkludert SkatteFUNN, må ha krav om samarbeid med et forskningsmiljø som sikrer kvalitet at resultatene spres og tas i bruk av flere. Virkemidler rettet mot FoU i næringslivet må også utløse finansiering fra bedriftene selv
- Samarbeid og samfinansiering mellom bedrifter, offentlige virksomheter, forskningsmiljø og myndigheter må brukes mer, for å nå felles mål.

3. Instituttene grunnbevilgning må økes mot europeisk nivå

Forskningsinstituttene utstrakte samarbeid med næringsliv og deres spesialisering mot tema snarere enn fagdisiplin, gjør dem særlig egnet til å levere FoU for nødvendig omstilling i norsk næringsliv. Instituttene kapasitet i arbeidet med utvikling og omstilling bør forsterkes gjennom økning i grunnbevilgningen. Norske forskningsinstitutter mottar svært lav grunnbevilgning sammenlignet med institutter ellers i Europa, og nivået på miljøinstituttene grunnbevilgning er blant de laveste i Norge. Til sammenligning har norske universiteter og høyskoler et grunnbevilgningsnivå som ligger på topp i Europa. Iflg OECD betyr dagens lave grunnfinansiering til forskningsinstituttene "lost opportunities" for Norges innovasjonskraft. En styrking av grunnbevilgning til miljøinstituttene bør øremerkes til samfunnsmålene bærekraftig areal- og naturforvaltning og klimatilpasning. Alternativt kan posten Nasjonale oppgaver økes tilsvarende.

- Miljøinstituttene grunnbevilgning bør økes for å bygge kunnskapsberedskap på prioriterte områder. Grunnbevilgningen til miljøinstituttene bør økes ut over prisvekst med 30 mill kr i 2025.
- Subsidiært kan kap. 1410, post 70, *Nasjonale oppgaver ved miljøinstitutta* økes tilsvarende. Denne budsjettposten bør trappes opp over tid og rettes mot kunnskapsberedskap for å sikre at miljøforvaltningen til enhver tid har fagmiljøer for anvendt forskning innen natur, klima og kulturminner tilgjengelig.

Forskningsinstituttene arbeidsform er tillitsfullt samarbeid med bedrifter, offentlige virksomheter og forskningsmiljø på tvers av sektorer og nasjonale grenser. Instituttene er koblingspunkt i samarbeidet og anses som en avgjørende styrke i EU og Norge. Instituttene bør utnyttes for alt de er verd i det avgjørende omstillingsarbeidet.

Vi utdyper gjerne forslagene og ønsker lykke til med budsjettarbeidet!

Vennlig hilsen

Anne Strømme Lycke
Styreleder FFA

Agnes Landstad
Daglig leder FFA

Forskningsinstituttene Fellesarena organiserer de 33 selvstendige forskningsinstituttene som fyller kriteriene for grunnfinansiering fra Forskningsrådet, til sammen 7200 årsverk og 11,5 mrd kr i årlig omsetning, derav 1,2 mrd kr fra utlandet. Norge har i sin instituttsektor et velfungerende apparat for anvendt, tverrfaglig og målrettet forskning. Forskningen er innrettet mot samfunnsutfordringene og bidrar til konkurransekraft, innovasjonsevne og omstilling i næringsliv og offentlig sektor. Forskningsinstituttene er forsknings- og innovasjonspartnere for bedriftene og akseleratorer for omstilling i samfunnet.